Wandeling door de binnenstad van Amersfoort *(pagina's 273-286)*

Amersfoort geeft een schitterend voorbeeld van de natuur die je in oude binnensteden te zien kunt krijgen. Je vindt hier mooie begroeiingen op oude grachtenmuren, 19de eeuwse plantsoenen met monumentale bomen en verborgen hofjes waar Huismussen, Spreeuwen en dagvlinders zich helemaal thuis voelen. In de avonduren kun je boven de grachten Dwergvleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger zien jagen. En rondom de Onze-Lieve-Vrouwetoren vliegen - hoog in de schijnwerpers - Rosse vleermuizen die de door het licht aangetrokken nachtvlinders proberen te vangen. De wandeling duurt ongeveer 2 uur.

Hoe te bereiken:

auto: vanuit Amsterdam of Apeldoorn (over A1) op verkeersplein Hoevelaken richting Utrecht (A28); afslaan bij afslag Amersfoort/Hoevelaken, dan richting Amersfoort centrum (Hogeweg). Bij de Stadsring rechtsaf (Flierbeeksingel) richting Flintpleingarage. Bij rotonde rechtdoor; dan eerste straat met brug links (Coninckstraat). Meteen rechts, en langs het theatergebouw naar de parkeergarage achter het theater. Hier begint de wandeling.
openbaar vervoer: met de trein naar station Amersfoort; als je het station uitkomt naar links; na het kleine spoorlijntje (de Kersenbaan) eerste of tweede straat links (Wijersstraat); dan over het Smallepad doorlopen. Houd na het passeren van de drukke Stadsring linksaan over wandelpad tot de Koppelpoort waar wandelroute wordt opgepikt (zie kaartje). Deze aanlooproute is 10-15 minuten.

Beschrijving wandeling:

Verlaat de parkeergarage aan de achterkant en loop door het steegje naar de Bloemendaalsestraat; sla rechtsaf; loop door tot de singel en sla linksaf het wandelpad in.

(1) Waar de Bloemendaalsestraat op de singel en de vroegere stadsmuur uitkomt, lag de Bloemendaalse buitenpoort (gebouwd rondom 1380). De buitenpoort werd afgebroken en de stadsmuur werd door een aarden bolwerk vervangen. Aan de linkerkant van de vroegere poort werd op het voormalige bolwerk een Joodse begraafplaats aangelegd (rondom 1700). Dit kerkhofje ligt er nog steeds, maar er worden al lang geen doden meer begraven. Het plantsoen waar we doorheen lopen dateert uit de 19de eeuw. Het werd vanaf 1836 ontworpen door de beroemde landschapsarchitect J.D.Zocher.

Langs de singel mooie oude Platanen, Paardenkastanjes, Esdoorns en Zomereiken. Aan de overkant van het water staan twee Hemelbomen die uit China zijn geïntroduceerd. Langs het water groeit Groot hoefblad en in het water Waterlelie en Gele plomp. Ter hoogte van de laatste twee Paardenkastanjes ligt links een grote stadstuin met vijver.Vroeger was dit de kloostertuin van de St. Aegtenkapel. Hier staat o.a. een Trompetboom. Rechts van de St. Aegtenkapel heb je een mooi zicht op de Onze-Lieve-Vrouwetoren.

Bij de Koppelpoort even goed rondkijken dan linksaf langs het Grote Spui.

(2) De Koppelpoort is gebouwd rond 1400 en had de taak om de stad te beschermen, niet alleen tegen vijandelijke indringers, maar ook tegen het Eemwater, wanneer dat door de Zuiderzee werd opgestuwd. De binnenzijde van de poort is prachtig begroeid met Klein glaskruid. Aan de buitenzijde valt vooral de overvloed van Muurleeuwenbekjes en Bezemkruiskruid op. Aan de andere kant van de straat stort het water uit de singelgracht (grotendeels afkomstig uit het Valleikanaal) zich in de Eem.

(3) Langs het Grote Spui zijn leilindes geplant. Er groeit hier veel Gewoon sterrenkroos in het water en de Grote waternavel die zich vanuit Noord-Amerika in Nederland heeft gevestigd. Langs de waterlijn is een heuse moerasbegroeiing aanwezig met Waterzuring, Gele lis, Moerasspirea, Valeriaan, Wolfspoot, Melkeppe en Blauw glidkruid.

Op veel plaatsen lijden de grachtenmuren onder verdroging, wanneer achter de muur van oude bakstenen betonnen platen zijn aangebracht om instorten van de muur te voorkomen. Hier is een sproei-installatie achter de oude muur gebouwd, zodat de muurplanten het erg goed doen. Bij hevige regenval wordt het teveel aan water afgevoerd door de waterspuwers in de muur.

Aan het einde van het Grote Spui, aan de andere kant van de Westsingel, ligt het museum Flehite waar het schitterende schilderij Zicht op Amersfoort (1671) hangt. Hier linksaf, dan weer rechts (Nieuweweg) en dan op het Havik voor de brug linksaf .

(4) Dit is de Heksenbrug. Hier werden vrouwen die van hekserij werden verdacht in de gracht gegooid, zodat men kon zien of de vrouwen bleven drijven.
Er is langs het Havik een duidelijk verschil tussen de noord- en de zuidmuur te zien. We lopen nu langs de grachtmuur die op het zuiden is gericht. De vegetatie is hier karig met veel lichenen en mosjes. In het begin groeit Muurpeper op de muur, vlak voor de tweede brug groeit de zeldzame Tripmadam. In de kust- en rivierduinen zijn dit ook plantensoorten van zuidhellingen.

Op de grachtmuur aan de andere kant die veel minder zon krijgt is de vegetatie weelderiger met veel varens: Tongvaren, Eikvaren, Mannetjesvaren en Steenbreekvaren. Hier groeit ook Muursla. Langs de waterlijn vinden we veel moerasplanten zoals Moerasspirea, Wolfspoot, Moeraswalstro en Blauw glidkruid.

Oversteken over de brug over het Havik, dan linksaf; bij Lavendelstraat rechtsaf, dan doorlopen naarhet grote marktplein (De Hof). Marktplein oversteken, daarbij aan rechterkant blijven; Krommestraat oversteken en een klein steegje (Marktgang) in; via bruggetje Langegracht over; dan linksaf.

(5) Op de muren langs de Langegracht zien we een rijk muurflora: Muurleeuwenbekje, Klein glaskruid en IJzerhard. Er groeien hier ook veel exoten zoals de elegante Mexicaanse fijnstraal met witte stralende bloemen en het opvallende Bezemkruiskruid.

Langs de muur aan de straatkant is een experiment uitgevoerd door in de betonplaten achter de bakstenen muur uitsparingen te maken zodat het vocht vanuit het zandtalud onder de straatstenen in de bakstenen kan doordringen, waardoor muurplanten meer kansen krijgen.

De Langestraat (de grote winkelstraat) oversteken. Eventueel kan je eerst nog even op het terrasje langs de gracht (vlak voor de aanlegplaats van de rondvaartboten) een kop koffie drinken. Ga dan op de Langestraat linksaf en meteen weer linksaf de Krommestraat in. Het café met het terras ligt direct na de toegang naar de rondvaartboten.

Zoniet dan passeren we - na de Langestraat te zijn overgestoken - de oude Vismarkt. Rechts van de Kortegracht blijven lopen, waarbij je het Mondriaanhuis passeert.

(6) op de grachtmuren Muurvarentje, Eikvaren, Tongvaren, Mannetjesvaren, Muursla, Stijf barbarakruid; langs de waterlijn veel Zwart tandzaad.

Dan rechtsaf de Drieharingensteeg in; linksaf (Muurhuizen); voorbij de Bollenburg eerste straat rechts (Weeshuisgang) de Zuidsingel over.

(7) We passeren de oude synagoge met een mooie oude tuin met o.a. stokrozen. Je passeert vervolgens - hier in het binnenste van de binnenstad - een klein paradijsje met minituintjes die hier in het smalle steegje door de bewoners zijn aangelegd. Als je, voordat je de Weeshuisgang ingaat, even doorloopt naar de brug over de Kortegracht zie je (links van de brug) het mooie oude patriciërshuis waarachter een majestueuze Bruine beuk staat die in 1880 is geplant. Daarachter Het Huis met de Paarse Ruiten. De kleur is afkomstig van het mangaan in het glas, dat in de loop van de vele jaren onder invloed van het zonlicht paars is verkleurd. Dit koopmanshuis is rond 1780 gebouwd door Benjamin Cohen (1725-1800), bankier en bestuurder binnen de Joodse gemeenschap.

In dit deel van de stad broeden veel Gierzwaluwen. In de avond zie je Dwergvleermuizen met grillige vluchten boven de gracht jagen.

Terug naar de Weeshuisgang; na de brug rechtsaf, de Zuidsingel op; eerste weg (Kleine Haag) linksaf; eerste pad linksaf het plantsoen in.

(8) Dit is een van de mooiste stukken plantsoen van Amersfoort. Langs het pad staan oude Zomereiken, waarachter de diepe tuinen liggen van de patriciërswoningen langs de Zuidsingel. Je hoort hier veel vogels die zich thuis voelen in oud geboomte: Boomklever, Boomkruiper, Vink, Houtduif en Kauwtjes. Er staan veel exotische boomsoorten voor een deel lang geleden,

maar ook recent aangeplant: Zilveresdoorn (Noord-Amerika), Zwarte walnoot (Noord-Amerika), Zwepenboom (Zuid-Europa), Hemelboom (China) en Amberboom (Noord-Amerika). De bomen hebben nummers die u terug kunt vinden in het boekje Bomenwandeling dat door de gemeente Amersfoort is uitgegeven.

De Monnikendam is de zuidelijke waterpoort van de tweede stadsmuur van Amersfoort. Hier komt vanuit het zuiden de Heiligenbergerbeek de grachten binnen. Evenals de Koppelpoort is de Monnikendam rondom 1400 gebouwd. Vanaf de brug kijk je over de Kortegracht de stad in. In de kloostertuin rechts stond tot voor kort een zeer oude Bruine beuk (geplant in 1750), maar deze is nu gekapt. Aan de linkerkant van het water staat een oude Moerascipres die in 1830 werd geplant.

In de avonduren kun je soms - vlak boven het water - Watervleermuzien zien jagen die insecten van het wateroppervlak pakken, of Laatvliegers. Zij vliegen vanuit het Randenbroekerbos dat verderop langs de Heiligenbergerbeek ligt, langs de beek en de gracht richting binnenstad.

Na de Monnikendam eerste straat linksaf (Herenstraat); op Zuidsingel rechtsaf; over eerste bruggetje heen; Dieventorentje onderdoor, linksaf de Muurhuizen in.

(9) Langs de Zuidsingel even goed naar de Steenbreekvarentjes kijken die hier overvloedig groeien. Het bruggetje voor het Dieventorentje is weelderig begroeid met Muurleeuwenbekjes. Rechts passeer je de tuinen van de patriciërshuizen. Let hier op de Gierzwaluwen die in mei en juni snerpend over de daken gieren. Hier en daar zingt een Zwarte roodstaart. Let op of je in dit deel van de stad in het voorjaar nog Huismussen of Spreeuwen ziet. Ik zie ze niet meer. In de hoge bomen langs de grachten veel Kauwtjes.

Op Langestraat rechtsaf, Kamperbinnenpoort onderdoor; rechtdoor De Kamp op; eerste straat links (Coninckstraat); eerste straat rechts (Pothstraat), dan bij kapelletje links de binnentuin in.

(10) Dit hofje is van de Stichting De Armen van de Poth (Broederschap van de Heilige Geest). Het is een klein paradijsje met oude Beuken waarin de Kauwtjes en Houtduiven maar ook de Spreeuwen het uitstekend naar hun zin hebben. De bloemenrijke, kleine tuintjes trekken veel dagvlinders, zoals Klein koolwitje, Kleine vos, Dagpauwoog, Atalanta, Gehakkelde aurelia en Boomblauwtje, maar ook veel bijen, hommels en zweefvliegen. Hier zitten wel veel Huismussen, maar ook Winterkoninkjes, Heggemussen, Roodborstjes, Vlaamse gaaien en Eksters. Zo nu en dan passeert er zelfs een Torenvalk.

In het hofje doorlopen en aan linkerkant er weer uit naar de Conickstraat; eerste straat rechtsaf (Celzusterenstraat); eerste straat linksaf (St. Rochusstraat); even naar rechts, en stadsmuur op.

Bij bankje in restant van oude toren even uitkijken over het Kruiskampkwartier; naar links, verder langs muur lopen; bij trap weer naar beneden en rechtsaf (St. Anna straat); Coninckstraat oversteken; langs rechterkant Flinttheater teruglopen naar parkeergarage. Voetgangersingang parkeergarage is aan linkerkant.

NB: Er is ook een mooie mogelijkheid om vanaf de boot de begroeiing van de grachtenmuren te bekijken of om in de avonduren de vleermuizen boven de Heiligenbergerbeek te zien. Kijk voor meer informatie op: www.amersfoort-rondvaarten.nl

Opmerkingen en aanvullingen:
frank.berendse@wur.nl

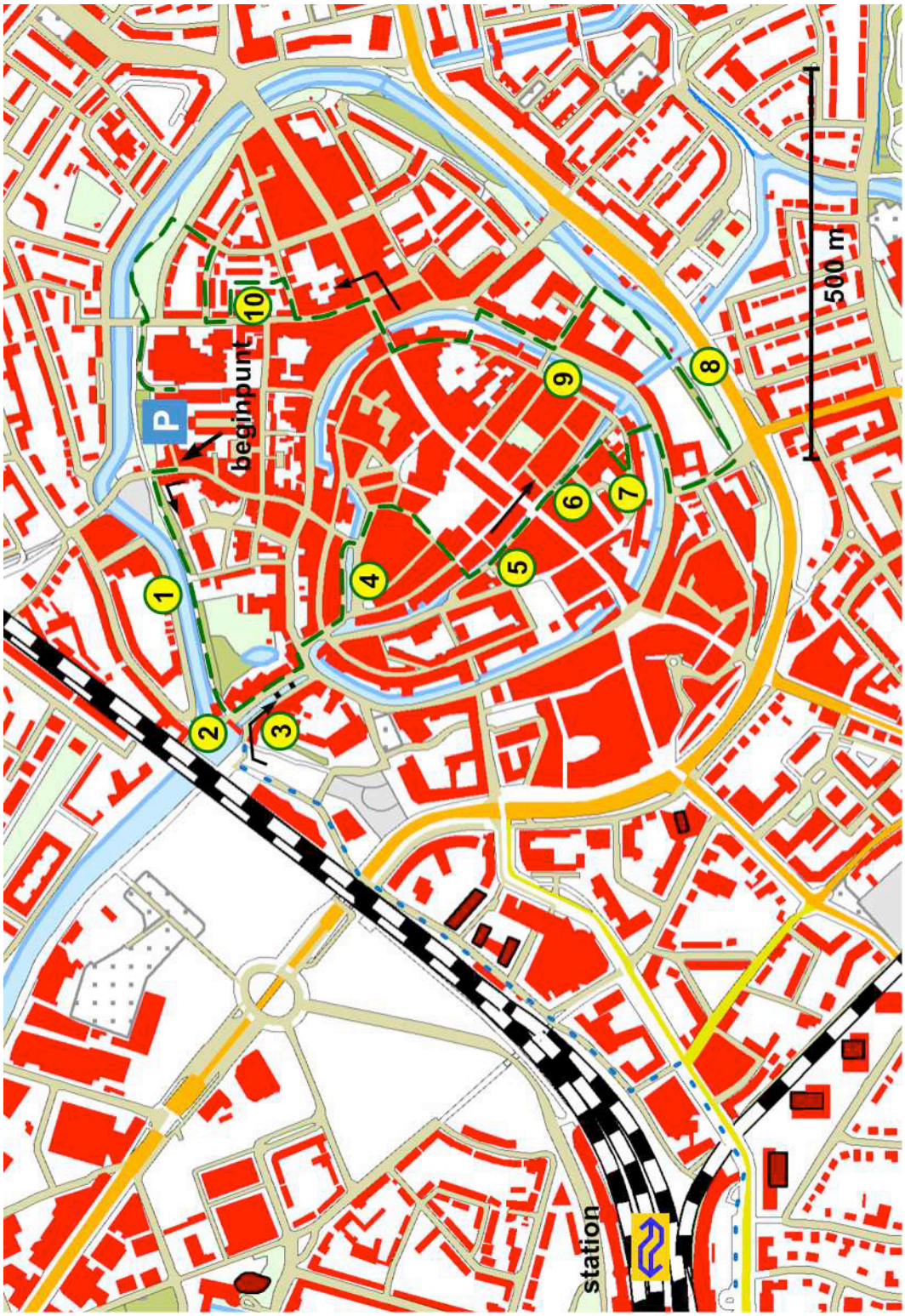
500 m
beginpunt
P
station
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10